

MEMORIA LUCRURILOR SAU ISTORIA ȘI PERSPECTIVA UNUI MUZEU

TEODOR TANCO

Începutul ideatic al Muzeului de artă și tehnică populară din Monor se datorează unui document important pentru istoria comunei. Cîteva generații de intelectuali au păstrat în condiții bune Diploma tîrgului Monorului acordată în 1841 de Curtea de la Viena. Gînduri de recunoștință se cuvin memoriei acelor bărbați vrednici care s-au luptat cu o energie și stăruință remarcabilă pentru a obține comuna dreptul de a organiza anual tîrgul din luna mai, perpetuat de atunci pînă în zilele noastre.

Existența documentului nu ne era cunoscută. Cu puțin timp înainte de moarte preotul Teodor Adace o transmisese autorităților comunale. Textul latin a dat puțința descifrării aproximative a conținutului. De aceea, păstrarea și valorificarea Diplomei în locul destinației și în mijlocul celor ce îi urmează pe vrednicii înaintași, a scînteiat și ideea dar și nevoia înființării unui muzeu ; pentru a o salva peirii împreună cu tot ceea ce constituie dovezi ale culturii materiale și spirituale ale localnicilor.

Înființarea muzeului de la Monor se circumscrie avîntului generos și climatului propice dezvoltării instituțiilor culturale de masă asigurat prin coordonatele politice ale orînduirii noastre socialiste.

În județul nostru, ca în toată țara, sînt foarte multe instituții cu caracter educativ și în același timp cu un conținut istoric și patriotic valoros. Pe lingă cele tradiționale și cu o personalitate distinctă în peisajul manifestărilor și activităților culturale ale poporului, muzeele sătești sînt mlădițe tinere, poate cele mai tinere, și deosebit de expresive privind dezvoltarea istorică a poporului. Numărul muzeelor în mediul rural sporește an de an, îmbogățindu-și totodată conținutul prin nuanțarea exponatelor și prin valoarea lor uneori excepțională : ca vechime, frumusețe, raritate etc. Și, fie că se aliniază celorlalte instituții comunale, în drepturi și organizare, sau se subordonează unora — ca în cazul celor școlare, perspectiva este larg deschisă fiecărei așezări ca să aibă o astfel de carte în imagini despre trecutul și prezentul oamenilor, cum mai poate fi definit muzeul.

În județul Bistrița-Năsăud primul muzeu s-a înființat la Năsăud în anii de glorie ai revistei Arhiva someșană și care a adus un aport însemnat prin publicarea listelor donatorilor și dezvoltării zestrei acestuia. A urmat îndată după război fundamentarea celui bistrițan, datorat unor pasionați colecționari, aducându-l în zilele noastre la un prestigiu recunoscut. Cu timpul ideea și exemplul s-a extins la oamenii înzestrați cu o sensibilitate și simț patriotic, dezvoltându-se rețeaua muzeelor sătești. Înființarea celui de la Monor se înregistrează ca un act firesc și chiar așteptat într-o străveche vatră românească și comună frunțasă grănicerească, cum a fost în trecut.

Ambianța favorabilă și existența celorlalte au influențat și au ambiționat opinia monorenilor în decizia creierii unui muzeu local. Este una din laturile ce explică înfăptuirea într-un timp foarte scurt. Căci acțiunea a pornit în ianuarie 1968, o dată cu înființarea comitetului de inițiativă și organizare a muzeului. Acesta a fost în majoritate format din țărani, și două cadre didactice. Consfăturile cu țărani și intelectualii, invitați de comitet, au avut rostul de a populariza ideea, răspîndind-o prin viu grai. Au urmat câteva campanii în care echipe formate voluntare și membrii comitetului au cutreierat casele Monorului și Gledinului. Iar organele politice și administrative ale comunei au lărgit popularizarea acțiunii în comitetele și adunările generale ale omenilor ținute cu diferite prilejuri. S-au repetat apelurile și solicitările, s-a argumentat prin piesele adunate pentru a se învinge îndoiala, neîncrederea și reținerea unei părți a populației.

Greutăți, obiective și subiective, se iviseră o dată cu munca de colecționare a numărului necesar inaugurării muzeului. Una din acestea a fost aceea că alți colecționari o luaseră cu mult înainte, selectînd lucrurile ce le avuseseră țărani. Așa a fost muzeograful N. Filimon, din Monor, care pînă la război a îmbogățit muzeul din Tg. Mureș cu exponate de deosebită calitate, reprezentînd portul, tehnica populară etc., parte din ele ajungînd în muzeele din București sau aiurea. Iar în anii cînd Monorul a aparținut fostei regiuni Mureș, muzeul din Reghin a achiziționat, cu bani, foarte multe lucruri, alegînd pe cele ce aveau să ilustreze un muzeu la nivelul raionului. Din această cauză acțiunea a întîmpinat reale greutăți; și mai cu seamă că în locul vînzării se propunea donația... Faptele dovedesc că scopul a fost înțeles și masele s-au apropiat cu generozitate de noua instituție. Dacă peste acestea s-a trecut, a rămas și rămîne alta permanentă : Monorul fiind o localitate care a prosperat economic în ultimele două decenii, dispunînd de o cooperativă agricolă bună, cît și angajarea surplusului forțelor de muncă în alte sectoare, a realizat venituri certe. Această realitate s-a tradus prin o înnoire a construcțiilor de case și acareturi gospodărești aproape totală. Două construcții cu paie, reprezentînd tipul vechi de casă, mai exisă ! Numai intervenția energetică le mai poate salva, spre a fi păstrate și amenajate ca piese de autentică originalitate.

Aceste considerente au mobilizat toate forțele. Acțiunea a coincis cu noua organizare administrativ-teritorială a țării, în consecință, cu reînființarea județului ; după care Monorul a revenit la vetrele cu care se înfrățise mai bine de două veacuri, cînd s-au militarizat cele patruzeci și patru de comune formînd Regimentul II grăniceresc al românilor din ținutul Năsăudului. Iar solitudinea organelor politice de a înființa muzeul și a fi și acesta una din realizările Monorului în noua unitate administrativă, a fost deplină și competentă.

După o iarnă geroasă și o primăvară în care neîncrederile s-au mai topit, a urmat o vară calmă și roditoare, încît la sfîrșitul ei a putut fi inaugurat Muzeul de artă și tehnică populară din Monor, la 27 septembrie 1968.

Evenimentul a fost întîmpinat cu entuziasm de participanții prezenți la inaugurare, și de cei peste 500 de vizitatori ce au semnat în cartea de aur în prima zi. (Fiind în chiar ziua tîrgului de toamnă). Era prima întîlnire cu publicul, cu donatorii în primul rînd (căci toate exponatele au fost oferite gratuit, deși de valoare materială foarte ridicată¹), dar și prima confirmare a justetei și îndreptățitei acțiunii. Oamenii, localnicii, erau mîndri de realizarea aceasta și și-o apropiiau afectiv. Instituția nou creată se așeza în conștiința lor ca un bun al tuturor, necesar și legitim.

Infăptuirea muzeului de la Monor a fost consemnată și în coloanele presei. Buletinul Agerpres a difuzat știrea în țară ; a înserat-o în coloanele sale Știința Tineretului. Articole mai vaste au apărut în Tribuna (nr. 42/1968), în ziarul Ecoul din Bistrița (nr. 34/1968) și în Revista muzeelor din București (nr. 3/1969). În emisiunile postului de Radio București a fost, de asemenea, anunțată, iar Studioul Cluj a relatat mai detaliat despre noul muzeu. Vasta popularizare dovedește că această instituție se integrează peisajului cultural al țării și soarta ei angajează răspunderi mature și conștiente.

Dintre harnicii și numeroșii colecționari ai pieselor în muzeu, a celor care au participat la amenajarea localului și au răspuns neîntîrziat la chemarea comitetului, se cuvin amintite măcar cîteva nume : Fironica Pop, Dumitru Tanco, Dumitru Moțoc, Dumitru Echim, Ion Echim, Simion Haja, Mihail Botezat, Vasile Ursa, Anuca Bortăș, Floarea Drăgan, Gelu Furdui, Simion Pîntea, Ionel Drăgan, Sandu Birlădeanu, Dumitru Mureșan, elevi de la școlile secundare, grupuri de pionieri și uteciști, și alții.

Profilul muzeului, așa cum îl arată numele, se direcționează pe două mari filoane a imprimării veacurilor prin îndemînările mîinilor și șlefuirii spiritului, cît și a îndeletnicirilor fundamentale, ca expresie a modului de viață : arta populară și tehnica populară. Între acestea e o împletire atît de strînsă încît adesea se confundă ; un obiect al muncii purtînd însemnele unei măiestrii și a unui gust artistic uimitor (decorațiile de pe coada greblei, de pe furca de tors etc.) Vechiul port popular conține atîta măiestrie și o stilizare a frumosului, a simplității pînă la arta cea mai desăvîrșită. Sînt piese vestimentare ce se îmbrăcau la sărbători, deci de

o utilitate nemijlocită și de obicei cu o asemenea destinație sînt toate manifestările artei populare, și totuși, cu atît de bogată și vie imaginație și cu atîta meșteșug executate !

Realitățile prezente și înnoirea permanentă, modernizarea vieții sub multiple aspecte, se resimt și au repercursiuni în gîndirea și concepția artistic-creatoare. Se schimbă, cu alte cuvinte, portul, tradițiile, obiceiurile ; s-a cooperativizat satul și s-a părăsit grapa, teleguțele și atîtea unelte folosite pînă mai ieri. Tocmai în direcția și pentru a preîntîmpina dispariția unor piese de muncă, muzeul se profilează de la început pentru a salva și a conserva cîteva modele. Amintind încă o dată că cele două sectoare exprimă o înmagazinare prin exponatele lor a inventivității, a căutării, a înfrumusețării vieții și a ușurării procesului de muncă. Chiar dacă nu sînt atît de distinct reprezentate cele două direcții și nici destul de înzestrate și ordonate în muzeu, dar aceasta trebuie să-i fie dezvoltarea și îmbogățirea tezaurului în viitor. Încă nu e tîrziu, se mai pot aduna multe.

Din sectorul artei populare mai reprezentativ se recomandă țesăturile, cusăturile, broderiile, încrustările pe lemn și unele obiecte confecționate în scop decorativ. Există o varietate de exponate aparținătoare acestui domeniu în care concepția și realizarea artistului anonim este revelatoare în ce privește tradiția, autenticului bun gust și specificitatea artei populare. Totodată se reliefează specificul național și comunitatea de idei, sensibilitatea și puterea creatoare a poporului român de pretutindeni. Caracterul local se însumează celui național, iar trecerea sau firele de legătură sînt atît de evidente în tonurile de bază a culorii, a figurilor, cît și a fondului pe care se execută. Firește, nu toate pisele sînt create de mîna și mintea țăranilor din sat. Sînt destule care întregesc acest sector al artei populare ajunse în muzeul local pentru că ele făceau parte din avuția caselor de gospodari. Așa sînt icoanele pe sticlă, ceramica cu decorația aplicată pe căni, blide etc. executate în altă parte și achiziționate în tîrguri. Sau, șiragul de mărgelă venețienă aduse de soldații grăniceri din îndepărtatele campanii pînd soțiile lor. Valoarea documentară și autenticitatea au în primul rînd cele care aparțin locului și tocmai prin acestea se individualizează instituția, ele dau tonul și personalitatea muzeului.

Sectorul tehnicii populare esete o încercare îndrăzneță, dar necesară, de a reprezenta evoluția economiei agrare și casnice. Străduințe de acest gen se înregistrează și la nivel mai general și dovadă concludentă este conținutul noului muzeu din Sibiu cu acest profil. Pe lîngă interesul muzeistic propriu zis, tehnica populară este abecedarul cu care se descifrează caracterul unei economii foarte vechi și statornice, corespunzătoare acestor locuri. Două au fost ocupațiile fundamentale ale românilor de sub Poiana Tomi : păstoritul și agricultura. Acestea le corespund și cele mai reprezentative piese în muzeu.

Agricultura a constituit o ocupație complementară păstoriei străvechilor locuitori. Numai pe măsură ce pădurile au fost tăiate și s-au deschis poieni largi, însoțite, s-au creat și condițiile cultivării unor cereale. Asta, însă, foarte de demult. Cu timpul ramurile s-au echilibrat. Monorul

a împlinit o existență documentară de 650 de ani¹⁾, iar ce a fost înaintea acestei date e greu de reconstituit. Piese de muzeu atestă lucrarea pământului încă pe vremea plugului de lemn; vechimea lui e de ordinul veacurilor și e mărturie de cînd omul se lupta cu mijloace foarte puțin avansate pentru a semăna ca să culegă apoi rodul pământului. Ii urmează

Fig. 1. — Ciobanii din Monor.

plugul cu brăzdar de fier, apoi plugul de fier (trase de animale de lucru); înlocuite azi de mijloacele mecanice. Tot atît de interesante sînt și împlăciile de scos semințele, un fel de treer primitiv pentru bătutul snopului de grîu, fasole etc., sau piulița de sfărîmat cereale, un fel de moară cu o vechime de peste 250 de ani pînă cînd locul i-a fost luat de pietrele de

1 Vezi Teodor Tanco, „Monor — 650”, în Ecoul, Bistrița, nr. 97/1969.

măcinat, suprapuse și acționate prin învîrtirea cu o bită. A urmat moara cu pietre fixate într-un stativ și acționată de doi oameni prin cele două brațe. Există un asemenea model, iar pe corpul de stejar, dintr-un singur trunchi este scobit anul 1802.

Păstoritul trebuie că a fost cel dintîi și foarte străvechi pe aceste locuri. Oamenii îl au în sînge și constituie penru ei un dat firesc. (Doinele și baladele ciobănești au izul unor vremuri arhaice). Sînt multe piese ce reprezintă această ocupație, începînd cu răbojul, simplu sămădaș ciobănesc dar eficace, apoi cumpăna de lemn, străbunicul cîntarului de mai tîrziu, sau cumpăna cu scafe de lemn, cîntarul de mină etc. Unelte de stîină sînt numeroase și constitutive pentru tot procesul prelucrării lapte-lui prin care ciobanii Monorului, ca și cei de după tîrg, sînt vestiți. Chiar și unele componente ale îmbrăcămînții lor sînt aduse la muzeu. Este edificatoare pentru portul ciobănesc, fotografia de mai jos (fig. 1).

Ea recompune fidel imaginea voinicilor care păzeau oile și prelucrau cașul. Fotografia dezvăluie o autenticitate istorică : coborîtori parcă direct din geto-dacii cei bravi.

Există și exponate ce ilustrează tehnica prelucrării casnice a îmbrăcăminteii, a gătîtlui și prelucrării unor produse pentru traiul lor.

Din ocupațiile de bază din trecut și pînă în zilele noastre au generat manifestări spirituale exprimate într-un bogat folclor de cîntece, povești, zicale, ghicitori etc. E o îndatorire de mare stringență istorică și socială culegerea lor și conservarea din partea specialiștilor. Muzeul poate fi un stimulent și un punct de pornire pentru descoperirea filoanelor și specificului artei cuvîntului nescris.

Fără îndoială că există destule alte piese în afara profilului muzeului. În zestrea de aproape 700 de bucăți inventariate multe reprezintă altfel de valori și unele chiar curiozități. Cum ar fi fragmente de arme vechi, sau lada grănicerului, acea în care își așeza ostașul arma și echipamentul, sau baltagele și ploștile de la festinurile de peste an. Există multe fotografii care se vor așeza în albume, cărți, ziare, reviste vechi în care apare numele statului sau ale oamenilor, obiecte de numismatică și altele. Căci generoșii donatori oferă acum din proprie inițiativă lucrurile ce le socot potrivite în muzeu. Nu se poate trece cu vederea fără a aminti o parte cît de mică din numărul mare care și-au legat pentru totdeauna numele de viața nepieritoare a instituției : Ilie Vlaic, Ion Moțoc, Simion Cismaș, Dumitru Drăgan, Victoria, Echim, Vasile Pop, Elenuța Bortăș, Gheorghe Cira, Ion Drăgan, Simion Gotea, Fironica Bortăș, Vasile Drăgan, Simion Moțoc, Simion Tanco, Ion Pântea, Ioan Ursu, Dumitru Bortăș, Simion Roiban . . .

Partea de rezistență documentară a muzeului o constituie cîteva piese de o neprețuită valoare a căror importanță depășește interesele locului, ele aparținînd istoriografiei românești.

Primul dintre acestea este Diploma tîrgului, amintită la începutul acestui studiu, acordată opidului Monor la 10 iulie 1841. Investirea cu acest drept se explică prin aceea că așezarea compusă din cele două sate număra peste 2000 de locuitori și situată la confluența unor drumuri și re-

liefuri propice schimbului de mărfuri. Era totodată sediul permanent al companiei de grăniceri și ofițerii și soldații trebuiau îmbrăcați și aprovizionați cu alimente. De aceea, ca și în alte părți : „Au slobozit șase țiguri în regiment, adică în Rușii Munți, în Monor, Prundul Birgăului, Rodna, Năsăud și Zagra, unde militarii să-și poată vinde negoațele și marhele sale cu preț drept și bun”.² Diploma din muzeu privește iarmarocul sau târgul de țară din luna mai, dar le întărește cu putere imperială pe amândouă : „Noi Ferdinand întiiul, împărat al Austriei... dînd ascultare stăruințelor comunității Monor din comitatul Cluj... am hotărît să fie admis și îngăduit să se țină iarmaroc adică bilci anual. De asemenea am hotărît să se țină tîrg de piață săptămînală, în ziua de vineri... Acestea le acordăm cu aceleași libertăți, drepturi, privilegii și imunități cu care se țin tîrgurile anuale și săptămînale și din alte sate sau așezări...”.³ Din fotocopia paginei de mai jos rezultă unele din asigurările pentru buna desfășurare a tîrgurilor de la Monor (fig. 2).

Al doilea document prețios al muzeului este Diploma primului doctor în matematici din România, prof. Paul Tanco. Copilul care rămîne orfan în împrejurările revoluției din 1848 avea să ajungă cel dintîi la înaltul titlu științific al disciplinei în care s-a pregătit cu o străduință remarcabilă. Astfel, Diploma acordată de universitatea din Graz atestă succesul românului, precizînd, că : „... De aceea, după ce prea dinstinsul și prea învățatul domn PAUL TANCO, originar din Monor în Transilvania, a dus la bun sfîrșit o muncă sîrguinceasă și asiduă și deoarece ne-a dovedit din belșug prea strălucita sa erudiție... l-am numit și declarat doctor în matematici, în ziua de 14 decembrie a anului 1872.”⁴ Numele lui Paul Tanco este cunoscut în toată țara, el este trecut în istoria matematicii din România, și în istoria gîndirii materialiste. Satul se mîndrește cu numele lui, iar muzeul are Diploma în original (oferită cu amabilitate de nepotul său — Teofil Tanco) ca pe una din piesele de rară valoare. Conținutul integral și forma documentului reiese și din fotocopia de mai jos (fig. 3).

Al treilea document prețios al muzeului este o carte foarte veche, un Apostol, care se păstrează în condiții bune. A fost tipărită în anul 1704 la Buzău pe timpul vestitului domnitor Constantin Brâncoveanu.⁵ Dar a ajuns pe plaiurile noastre, la Monor, și s-a păstrat din generație în generație peste două veacuri și jumătate. Importanța deosebită a cărții constă în aceea că e scrisă în limba română și dovedește legăturile străvechi și permanente cu provinciile românești în pofida granițelor nefirești din vremea aceea. Este al patrulea exemplar care s-a indentificat pînă acum : două la București la Muzeul de antichități și unul la Biblioteca universitară din Cluj. Titlul și sumarele informații asupra cărții rezultă din prima pagină, înfățișată cititorului în fotocopia (fig. 4).

Nu se face o prezentare mai detaliată a acestor valoroase documente pentru motivul că ele, în mod separat, au inspirat studii mai aprofundate,

2 Ștefan Buzilă, Documente bisericești, în Arhiva someșană, nr. 18/1936, vol. 6, p. 414.

3 Diploma tîrgului în original, în Muzeul din Monor, inventar nr. 236/1968.

4 Diploma de doctor a lui Paul Tanco, în original, în Muzeul din Monor, inventar nr. 468/1968.

5 Vezi Apostolul în original, în Muzeul din Monor, inventar nr. 108/1968.

aliarum civitatum, oppidorum,
 villarum et possessionum man-
 dante anniversarie et hebdoma-
 dales celebrantur: per quos ali-
 brandas, benigne indulgentias, et
 concessiones, sive duxerimus, annu-
 entes et concordantes, inde annuimus
 et concedimus presentium per rip-
 rem, absque tamen praesudicio man-
 dantarii seu. Ferentis, sive annu-
 versariorum, sive hebdomadaliū
 aliorum locorum. Quicunque igitur
 universos et singulos mercatores,
 negotiatores, institores, et ferentes
 homines, atque viatores quoslibet,
 harum rerum assecuturimus affida.

Fig. 2. — Iniin'area tirgului de la Monor (1841).

ca de exemplu : O carte rară, în Mitropolia Ardealului, Sibiu, nr. 11-12/1968 ; Tîrgurile de la Monor, în Acta Muzei Napocensis, Cluj, numărul pe 1970 ; Schiță biografică a lui Paul Tanco — primul român doctor în matematică, în viitorul volum de studii al Muzeului din Năsăud.

Prezentarea unor colecții mai amănunțit descrise e făcută în dorința de a cunoaște cititorul conținutul muzeului din Monor. Adunarea pieselor s-a limitat la raza comunei și, în mod intenționat, nu s-a trecut hotarul în nădejdea că e posibil a se înființa astfel de instituții și în alte părți. Exemplul monorenilor și al celorlalte așezări (Maieru, Singeorz Băi, Rodna, Prundul Birgăului, Feldru, Budești, Sieul Odorhei) unde există asemenea realizări poate și trebuie să fie urmat ; muzeele existente pot să fie un îndemn și o încurajare pentru asemenea acțiuni culturale și patriotice.

Înfăptuirea unui muzeu nu încheie o acțiune de acest gen. Dintre toate cîte există în sate cea mai dinamică și permanent în dezvoltare trebuie să fie muzeul. Inaugurarea este doar actul nașterii sale, iar viața lui nepieritoare e asigurată prin sporirea permanentă, prin orînduirea, sortarea și păstrarea pieselor ce constituie tezaurul muzeistic.

Sporirea numărului pieselor de inventar de la deschiderea muzeului din Monor justifică în bună parte acest deziderat sau această lege a vieții lui. Același interes se constată și în cei doi ani de existență și grija pentru păstrarea valorilor adunate este încredințată învățătorului Emilian Furdui, membru în comitetul de conducere.

Din cele de mai sus rezultă că muzeul este o instituție culturală obștească, datorată zelului și conștiinței colective și generoase a statului.

Nu e suficient, nu e bine să se rămînă, la acest stadiu.

Instituționalizarea unor muzee de valoare, cu toate că se gîndesc în mediul rural, e un imperativ grabnic. Dacă cu adevărat se vrea continuarea pașului făcut în această direcție. Pînă la reglementarea unor măsuri de principiu privind protecția acestor valori ale poporului, organelor județene le revin drepturi și obligații, cel puțin de ordin politic și moral. Tot astfel și muzeelor județene și orașenești. Să se dea un real sprijin printr-un control al inventarului, prin organizarea științifică și orientarea, de la caz la caz, a tematicii acestora. Sînt multe probleme de rezolvat, începînd cu spațiul în care sînt adăpostite și pînă la amenajarea și proiectarea unor sedii proprii. Sau unul și mai iminent, cum este nevoia unor case de fier pentru păstrarea documentelor și a unor valori deosebite, ferindu-le de incendii și de alți factori intempestivi. Ar fi greșit să se urmeze linia înstrăinării oficiale prin transferarea spre alte muzee ; lucru și imposibil acolo unde s-au constituit prin donații. Dar astfel nici nu s-ar înțelege și susține efortul politicii statului de ridicare a așezărilor rurale la un stadiu mai apropiat orașului. Zi tot atît de neavenită este lăsarea lor pe seama unor instituții locale. Respectiv, în grija școlilor. Acolo unde muzeele sînt creații ale școlilor și în interesul lor profesional, e firesc să le păstreze. Nu însă și pe cele care au un profil general și s-au născut din

cu totul alte deziderate și chiar peste atitudinea de înfrinare manifestată de unele conduceri școlare. S-ar întâmpla ca și cu vitregitele biblioteci de atâtea ori înzestrate, dar mereu cu un număr scăzut de cărți.

Perspectiva unui muzeu nu mai depinde numai de factorii locali, ci și de intervenția competentă a organelor imediat superioare. În aceste conjuncturi se înscrie și viitorul muzeului din Monor.

Pentru a se cunoaște mai bine trecutul, cum au gîndit și cum au lucrat înaintașii, cum au luptat pentru apărarea ființei lor individuale și naționale, cum se străduiesc generațiile prezente pentru fericirea țării și a oamenilor, să înființăm cît mai multe muzee, și să păstrăm cu o grijă deosebită pe cele existente. Căci vorbele se uită, se uită de multe ori și faptele, se pierd adesea și hîrțile, dar lucrurile care ies din mîinile și mințile oamenilor au o memorie neștearsă. De aceea muzeele sînt cele mai statornice file de istorie, iar satele noastre, ca și orașele, trebuie să aibă muzee, ca instituții profesionalizate — drept mărturii ale existenței multimilenare a neamului nostru pe aceste meleaguri, a hărniciei și modestiei lui în opera umanitară a progresului și socialismului.

LA MÉMOIRE DES CHOSES OU L'HISTOIRE ET LES PERSPECTIVES D'UN MUSÉE

RÉSUMÉ

Le 27 septembre 1968 a été inauguré le Musée d'art et de technique populaire du village de Monor de la région Bistrița-Năsăud. Cette localité aux racines très anciennes, riche d'une tradition folklorique et culturelle originale, nous a donné la possibilité de réunir des objets très intéressants concernant l'art populaire et la technique liée aux occupations fondamentales des habitants : l'agriculture et la vie pastorale. Ces objets, acquis tout à fait gratuitement et en grand nombre, ont fourni la possibilité de créer cette institution, d'une expressivité locale distincte.

En dehors des deux sections de base vers lesquelles s'acheminent les collections du musée, il y a aussi quelques documents de grande valeur, en originale, comme, par exemple, le Diplôme du foire, accordé au village par la Cour de Vienne en 1841, Diplôme en mathématiques de Paul Tanco, le premier Roumain qui ait obtenu ce titre, les Faits des Apôtres en roumain, imprimé en 1704 à Buzău, etc.

Le Musée de Monor (comme les autres) est un exemple à suivre, d'autant plus qu'il se développe sans cesse, ayant de belles perspectives d'enrichir son trésor.

LÉGENDE DES FIGURES

Fig. 1. — Bergers de Monor,

Fig. 2. — Fondation du marché à Monor (1841).

Fig. 3. — Diplôme du premier docteur en mathématiques en Roumanie.
professeur Paul Tanco.

Fig. 4. — Épitres des apôtres, imprimées en 1704.